

บทคัดย่อ

สำหรับผู้บริหาร

รหัสโครงการ: RDG5000006
ชื่อโครงการ: การสืบค้นและจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในอำเภอปาย-ปางมะผ้า-ขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน
Exploration and Sustainable Heritage Management in Pai-Pang Mapha- Khun Yuam Districts, Mae Hong Son Province
หัวหน้าโครงการ: รองศาสตราจารย์ ดร. รัศมี ชูทรงเดช
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
อีเมล: rasmi@su.ac.th , rasmi13@hotmail.com
ระยะเวลาโครงการ: 1 สิงหาคม 2550 – 31 กรกฎาคม 2552 (รวมระยะเวลา 2 ปี)

โครงการสืบค้นและจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน เป็นงานวิจัยเชิงพื้นที่และเป็นโครงการบูรณาการประกอบด้วยโบราณคดี ประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา และการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ของโครงการคือ 1) เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิหลังของคน สังคม และวัฒนธรรมที่อาศัยอยู่ในอำเภอปาย-ปางมะผ้า-ขุนยวม 2) เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมทั้งในอดีตและปัจจุบัน 3) เพื่อประมวลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากประวัติความทรงจำ/ประวัติศาสตร์บอกเล่าของคนอาศัยอยู่ในอำเภอปาย ปางมะผ้า และขุนยวม 4) เพื่อบูรณาการองค์ความรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์และชุมชนท้องถิ่น และประวัติของพื้นที่ในอำเภอปาย-ปางมะผ้าและขุนยวมจากอดีตถึงปัจจุบัน 5) เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมสำหรับการจัดการความรู้และการท่องเที่ยว และ 6) เพื่อพัฒนาหลักสูตร แหล่งเรียนรู้ แหล่งท่องเที่ยว และเชื่อมโยงเส้นทางของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของอำเภอปาย-ปางมะผ้า-ขุนยวม

ผลการวิจัย คือ 1) สร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์และมานุษยวิทยา และจัดลำดับประวัติศาสตร์วัฒนธรรมใหม่ในอำเภอปาย-ปางมะผ้า-ขุนยวม 2) ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ของคนกับสิ่งแวดล้อมในเรื่องของภูมิทัศน์ทางโบราณคดี 3) บูรณาการองค์ความรู้จากงานวิจัยและสืบสร้างประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากข้อมูลมุขปาฐะและหลักฐานทางโบราณคดี 4) ทำให้ทราบว่าคนโบราณมีการเคลื่อนย้ายไปมาในพื้นที่วิจัยหลายระลอกตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเริ่มปรากฏในสมัยวัฒนธรรมโลหะ เป็นต้นมา และมีการอพยพเข้ามาในพื้นที่มากขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงที่ตกอยู่ภายใต้การปกครองของสยาม ซึ่งทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์เกิดขึ้นในปัจจุบัน 5) พัฒนาฐานข้อมูลการวิจัยด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์และมานุษยวิทยา ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมภายในท้องถิ่น และ 6) ผลของงานวิจัยได้นำไปเผยแพร่และใช้ประโยชน์ในแง่การพัฒนาหลักสูตร สร้างประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พัฒนาแหล่งโบราณคดีและพื้นที่ทางประวัติศาสตร์เพื่อการเรียนรู้และท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในอำเภอปางมะผ้า ซึ่งการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมได้ดำเนินการร่วมกับท้องถิ่นตามความต้องการของแต่ละชุมชน และสามารถนำไปเป็นแม่แบบสำหรับการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของพื้นที่ซึ่งมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม

ABSTRACT

The Exploration and Sustainable Heritage Management in Pai-Pang Mapha- Khun Yuam Districts, Mae Hong Son Province is an area-based and multidisciplinary research involving archaeology, history, anthropology, and heritage management. Research goals include: 1) to generate a new body of knowledge concerning people, socio-cultural development in research area; 2) to generate a knowledge on an interaction between human and environment; 3) to synthesis and reconstruct a local history based on an oral history; 4) to integrate and synthesis information from analyses in order to reconstruct the cultural histories; 5) to establish a data base for the local cultural heritages; and 6) to apply the research knowledge for the development and strengthen the local communities through cultural heritage.

The results of research include 1) generated a new body of knowledge concerning cultural history of Pai-Pang Mapha-Khun Yuam; 2) generated the knowledge on the interaction between human and environments through a concept of landscape archaeology; 3) integrated results of analyses and reconstructed the local histories based upon oral histories and archaeological record; 4) Cultural diversity emerged in the late prehistory since the log coffin culture (2,500 years ago). People continuously migrated to research area since prehistory to the present. However, the historical period, in particular, in Rattanakosin period during Lanna was under Siam since King Rama V, there was a big wave of migration for logging companies which might possibly cause social and culture changes in different periods. Consequently, this causes the cultural diversity in the research area; 5) developed database for cultural heritage management in research area; and 6) results of research have been widely distributed to the local communities and general publics as the information helps to fulfill the Mae Hong Son history. Through the archaeological heritage management and public education programs, we helped to support community development and foster sustainable tourism in the research area in particular, Pang Mapha district which incorporated the desires and interests of the local communities. This can be serves as a role model for archaeological heritage management in other areas with great ethnic and cultural diversities.